

Příklad přěních křěsćanow

**Woni pak wostachu wobstajni
we wučbje japoštołow
a w bratrowstwje a we łamanju
chlěba a w modlenju.**

Japoštołske skutki 2,42

Kak zdokona ja křěsćanstwo, so wot maŕeje črjódki na swětowu nabožinu rozšěrić? Wuměnjena za to njeběchu dobre. Na spočatku běchu to jenož někotři japoštołjo a horstka žonow. Židowstwo spózna bórze, zo jedna so wo nowu nabožinu, kotraž je hinaša hač to, štož běchu dotal zwučeni. Dónďže tuž ke konfliktam mjez přěnimi wosadami křěsćanow a mjez dotalnymi synagogalnými wosadami. Tež statne organy běchu přećiwo nowej nabožinje. Křěsćenjo njepěstowachu kejšorowy kult. Nimo teho mějachu wšelake rituale, kotrež so podhladne zdachu. Přez tři lětstotki běše křěsćanstwo přěsćehowana nabožina. Njehladajo na to rozrosće wone na někak 20 % wšeho wobydlerstwa. W lěće 313 připózna so křěsćanstwo jako oficialna nabožina w Romskim kejšorstwje. Z tym so přěsćehowanja skónčichu.

Kak bě k tutemu dobyću dóšło? Křěsćenjo njemějachu wojske móžnosće za rozšěrjenje swojeje nabožiny. Jezus běše raznje wotpokazał, zasadzić mječ a woheń jako srědk misionowanja. Japoštołske skutki podawaja štyri faktory, kotrež su hódne, zo sej je bliže rozpominamy.

Woni wostachu wobstajni we wučbje japoštołow. Křěsćenjo wobchowachu to, štož bě Jezus wučil a zdokonał, štož běchu japoštołjo a jich naslědnicy wučili a napisali. Nazhonjenje wučil, zo cyrkej swoju móc a swoju awtoritu zhubi, hdyž so Božeho słowa, swojeho zakłada, zdaluje. „Žadyn druhi zaklad njemóže nichtó połožiť chiba tón, kiž je połožený, kotryž je Jezus Chrystus.“ (1 Kor 3,11)

Woni wostachu wobstajni w bratrowstwje. Po Jezusowej woli běchu přěni křěsćenjo w dobrej zhromadnosći a w lubosći žiwi. Spočatnje so mjez sobu podpěrachu

z tym, zo předawachu swoje kubła a wudžělachu je mjezy wšitkimi, kaž běše někomu trjeba. Tutón system podpěry wšak njeměješe perspektiwu, dokelž bě bórze wšo rozpředate. Křěsćenjo zarjadowachu kolekty a so k swěrnemu džělu pozbudowachu, zo bychu srědky za skutki lubosće měli. Najskerje běšej socialna zhromadnosć a bratrowstwo hłowna přičina za atraktiwnosć přěních wosadow. Wudowa so podpěrowaše, njewólnik so njepotłóčowaše, chory bu zastarany a zemřety dostojnje pochowany.

Woni wostachu wobstajni we łamanju chlěba. Z tym je měnjene, zo swjećachu prawidlownje Bože wotkazanje. Chrystus sam bě přilubił, zo je při swjećenju sakramenta wosobinsce přítomny – w chlěbje a we winje. Na potajne wašnje skrući přez sakrament wołtarja wosadu. Wažne a zajimawe je, zo běchu wšitcy wosadni jenak na Bože wotkazanje prošeni: chudzi a bo-

haći, chori a strowi, swobodni a njewólnicy, mužojo a žony. Njebě drje žaneje družej nabožiny, kotraž centrum swojeho kulta tak sylnje za wšěch wotewri. Tež to činješe křěsćanstwo za mnohich atraktiwne.

Woni wostachu wobstajni w modlenju. Přěni křěsćenjo běchu modlaca so wosada. Dachu Bohu čes ze swojimi chwalo-spěwami a prošachu jeho wo hnadu a spomózne žiwjenje. Konkretnje nuzy so pomjenowachu. Městnosć modlenja bě na spočatku templ, bórze pak so tež w domach wosadnych zetkawachu. Z modlitwy dóstachu duchownu móc za zhromadne žiwjenje a misionariske skutkowanje.

Hdyž chcemy w našim času cyrkej zdžerzeć a natwarić, nimamy poprawom hinašeho puca hač tón, kotryž su hižo přěni křěsćenjo šli: wobstajnosć we wučbje, w bratrowstwje, we łamanju chlěba a w modlenju.

Jan Malink

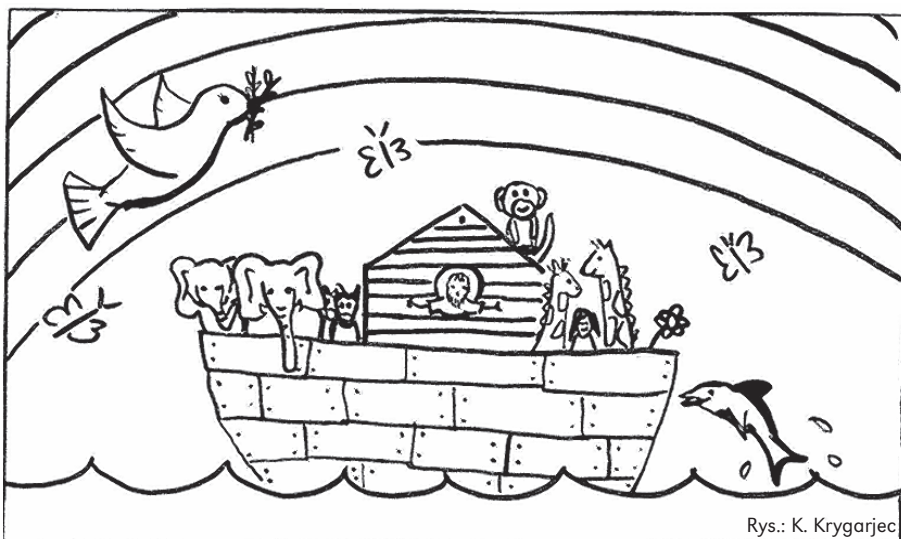
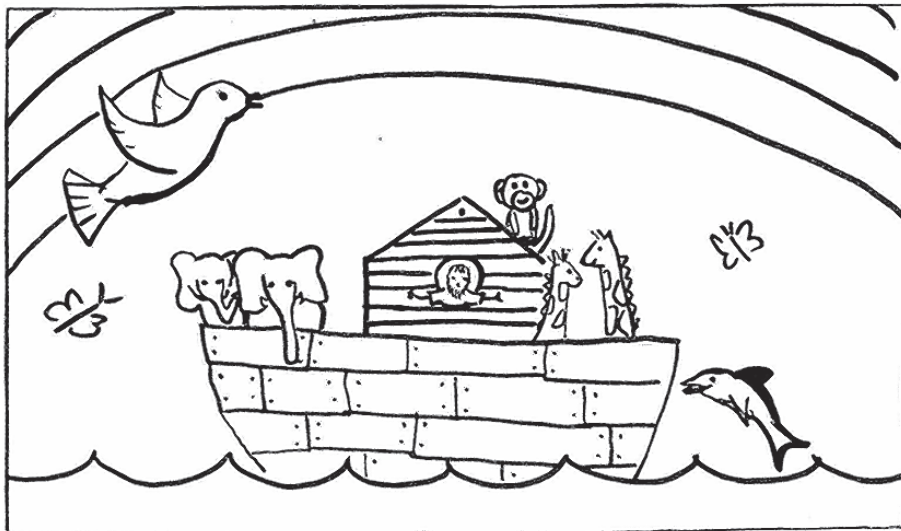
Nutrnosć na dworowym swjědženju we Wuježku

Foto: J. Maćij

Noach a jeho archa

Lube džěci, sym za was hódančko wo Noachu a jeho arše přihotowała. Popravom wobaj wobrazaj jenak wupadatej. Tola štóž dokładnje hlada, namaka džesać rozdžělow. Wy tež? **Katka Krygarjec**

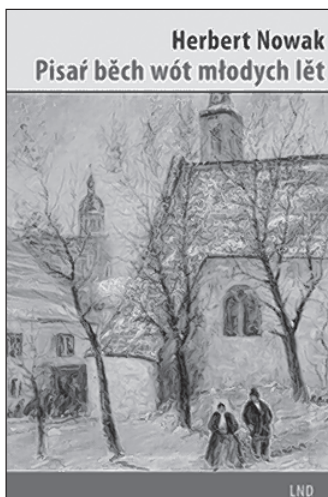

Rys.: K. Krygarjec

Zběrka z tekstami Herberta Nowaka

„Pisař běch wót młodych lět. Wšake z tšiběrtyl stolěša“ jo titel knigłow, kenž su něnto k 100. narodnemu dnju Herberta Nowaka w LND wujšli. Wuběrała a zestajała jo teksty z 75 lět Janka Pěčkojc de Lévano a pśedsłowo napisała joga żowka dr. Madlena Norberg.

Nowe knigły dawaju wobšyrny a dłymoki doglěd do Nowakowego bogatego twórnjenja za pismojstwo a rěc Dolnoserbow, kótarež běšo doněnta ja-

no krađu rozbrojite pśistupne. Zběrka wopśimjejo prjatowanja a wulicowańka, nastawki wó stawiznach a rěcy, epizodki z joga a drugih žywnjenja, drogowańske wopisowanja a luštné tšojeńka, gódańka, směški a samo baseń. Pśedstajenje knigłow bužo stwórtk, 1. septembra, zeger 19.30, w Smolerojc knigłarni w Budyšinje. **Cyta dr. Madlena Norberg. LND**

Herbert Nowak, *Pisař běch wót młodych lět. Wšake z tšiběrtyl stolěša*, 320 b., 16,90 eurow

Pomjatna tafla za Kiliana

Sobotu, 13. awgusta, w 14.30 hodź. ma so w Delanach pod Čornobohom pomjatna tafla při ródny domje Jana Kiliana wotkryć. Bukečanska wosada přeprošuje wutrobnje na tutu swjatočnosť, kotruž wobrubja chór Budyšin a Bukečanscy dujerjo.

Ródny statok Jana Kiliana w Delanach pod Čornobohom

Foto: T. Malinkowa

Jan Kilian nawjedowaše najwjetšu serbsku wupućowarsku skupinu z Łužicy do Texasa. Jako pomocny duchowny skutkowaše najprjedy w Bukecach, prjedy hač sta so z fararjom w Kotecach a po tym we Wu-krancicach. Po wupućowanju bě nimale hač do swojeje smjerće farar w texaskim Serbinje. Jako přeložer a basnik stwori wjele kěrlušow, kiž so hišće džensa rady w Serbach spěwaja. Tutemu wulkemu synej Delan ma so nětk tež w jeho ródnej wsy stworić wopomnišćo. **Thomas Haenchen, farar w Bukecach**

Swjedzeń we Wuježku

Serbske ewangelske towarstwo přeprošuje wšitkich Serbow a dalšich zajimcow sobotu, 20. awgusta, na lětnje pućowanje a serbski swjedzeń do Wuježka pod Čornobohom. Zetkamy so w 13.00 hodź. pola Krygarjec (Wuježk č. 31A) abo w 13.15 hodź. na parkowanišću mjez Splóskom a Schönbergom. Wottam pućujemy přez Hromadnik a Čertowe wokno na Čornobóh a dale do Wuježka. Nježabudźće na krute črije a dołhe cholowy! Po puću njech so kóždy sam ze swojeho nachribjetnika zastara.

Po zwučenym wašnju přizamknje so po pućowanju a kofeju w 17.00 hodź. nutrnosť ze Serbskim superintendentom Janom Malinkom na Pawlikec statoku. Wot 18.00 hodź. wjeselimy so na skupinku Podka z Drježdźan.

W bróžni budže bifej natwarjeny. Štóz chce tykanc pjec abo něšto za bifej přinošować, njech so prošu přizjewi (tel. 035939 80502). Kóždy pomoc je witana.

Štóz chce dowjezeny być, njech so prošu tež přizjewi. Na nutrnosť jědze bus přez wjeski Bukečanskeje wosady a po programje zaso domoj.

Wobsteji móžnosť, pola Krygarjec na zahrodze stanować a přenocować.

Přeprošeni su wězo tež wšitcy, kiž chcedza hakle na nutrnosť abo program přińć.

Krygarjec swójba z Wuježka Serbske ewangelske towarstwo

Wo mjeńšich a wjetšich Božich stworjenjach

Ptačata spěwaja w zahrodach a lěsach. Rječtanje žabow we lužiskich hatach a klepotanje baćonow je mócnje słyšeć – knježi wosebita harmonija.

Tutu harmoniju přirody přeco tak nje-widžach. Mějach w młodych lětach swoje problematiske zajimy, wo čimž chcu tu rozprawjeć.

*

Jako džěci sej twarjachmy katapulty a z nimi třělachmy – wězo tež na ptački. Tam a sem jedneho trječich a – bě mi ptačka žel. Pochowach jeho a stajach jemu na rowčk mały křiž – a markérowach na katapulte, zo sym trječihł.

Pokazachmy sej mjez sobu swoje katapulty a hladach na markérowanja druhich. Ně, hordy na swoje njeskutki njeběch, ale wobžarował je tež njejsym. Njerozmyslowach tehdom wo ptačkach. Bohužel.

Jezus lubowaše to małe, njenahladne, małe wobkedźbowane a jo nam poručil. Tak spominam nětko na stary dzeń na někotre stworjenja, kiž su mi po lětdžesatkach wosebje lube a hódne, dokelž sej je w młodych lětach małe česćach. Wobžaruju to džensa a so prócuju pokutu činić.

*

Myslu druhdy na to, kak sym jako džěco w Holešowskej Dubrawce ze žabami wobchadzał. Njewupowědam tu, što sym tehdy skućil, bohužel. Kaju so jara.

Džensa so moja wutroba tym małym stworjenjam přichila a wjeselu so, zo su pola nas w haćiku krokawy doma. Džakuju so Bohu za krokawy, kiž su mi po nalěcu swoje jejka do našeho haćika lahnú. Přěju kóždemu tute wjeselo, hdyž wuhladam šnórku jejkow krokawy. Je mi dar Boží, zo je přeže mnje načinjena škoda najskerje wodata, „wurunana“.

Rječtanje tysacow žabow we lužiskich hatach je zaso mócnje dzeń a nóc słyšeć. Někotremužkuli z nas bě a je to džensa hišće „hara“.

Ale je to Boža hnada, zo směmy rječtanje hišće słyšeć, zo naše haty hišće su a zo je w nich žiwjenje. Tež naše žiwjenje ma swój čas a kónec.

*

Što njejsym w młodych lětach škórcam do „zrudoby“ načinił! Wulka šwita bě po wójnje na kuble našeho wuja Korle Wirtha w Cokowje doma. W murjach a pod třěchami mējachu swoje hnězda – a žerjachu žadne zorna kurów. Wuj na nje swarješe a – ja zalězech k hnězdam, wubrach jejka a je z rukow pušćich. Tutón njeskutk ženje njezabudu.

Po wjac hač pošta lětach witam na našej zahrodze w Zweibrückenje wšědnje nahladnu šwitu škórcow. Su runje tak worakawe kaž tehdom w Cokowje. Ja je rady přez cyłe léto picuju, hdyž w přirodze dosć k přežiwjenju njenamakaja. Wone mój

skutk z wulkej haru džakownje kwitěruja. Wězo haruja a „swarja“, honja so a z-wostajaja tójšto njerody. Što wo to? Wone tu su – pola mje. Wjeselu so, zo móžu nětko tutym škórcam něšto dobroty wopokazać, a džakuju so Bohu za nje.

*

Jako so 1947 z Budyšina do Njeswačidła přesydlachmy, njebě na Holešowskich hatach ani kačkow ani čaplow, dokelž běchu wojacy z nuzy wšě ptačata, kiž hodžachu so jěsć, zatřělili.

Po lětach bě čaplow zaso nadosć a rybacy so hóršachu, zo jim wulku škodu načinja. Na to čaple zaso honjachu. A ja so z rybarjemi na nje mjerzach. Z Njeswačanskimi ptačerjemi spytachmy čaple z hatow wuhnać. Wšelake techniki so wupruwowachu, jim domiznu wzać. A ja běch pódla.

mnoho bajkach so wšelke předsudki wo wjelkach powědaja a hońtwjerjo a wobsedzerjo wowcow to swoje k temu činja. Su wjelki čłowjekam woprawdže na škodu? Su wone woprawdže zle? Čłowjek bě a je najwjetši problem přirody a z tym tež swojeho přichoda.

Z propagowanjom bojosće hodži so mnoho kapitala činić. Škoda, kiž so přez wjelki načini, so najskerje dosć derje z pjenjizami zaruna.

Wjelki lužicy njejsu problem, ale čłowjekajo, tež serbscy hońtwjerjo, kiž wjelki nadměru problematizuja a wosebje swoje a druhich materielne škody widža. Džakuju so Bohu za wjelki – tež we lužicy.

*

Mamy swoje krute předstawy, kajke stworjenja wjac abo mjenje hódne su. Mamy

Bujna zahroda z haćikom na ležownosći awtora w Zweibrückenje, hdžež maja mnohe Bože stworjenčka swoju domiznu

Foto: P. Wirth

Džensa so wjeselu, zo w hornjołužiskim rezerwaće hospodarske aspekty w srjedźišću nješteja. Šěrych a bělych čaplow, kormoranow a kołpjaw tam w lécu nadosć wohladamy.

Mamy wot Boha nadawk, jeho „zahrodu“ hladać a škitać – a to za mnje tež reka, zo smy zamołwići za to, zo maja stworjenja dosć žiwjenskeho ruma. Džakuju so Bohu za čaple, kormorany, kački a lysački.

*

Wězo so jako džěco wjelkow bojach. Znajdu nadosć strašnych bajkow wo nich. Džensa su wjelki we lužicy a po dalšich kónčinach Němskeje za mnje drohoćinka. Zo tu zaso doma su, mje fascinuje. Tak so lužica za mnje na wulkotne wašnje „wobohaća“.

Naša bojosć před wjelkami je zrozumliwa, ale njewoprawnjena. W bibliji a w

swój porjad: kón, kruwa, pos, kóčka, ryba – a na kóncu žaby atd.

Boží porjad to zawěsće njeje, tež hdyž so w bibliji wo čistych a nječistych zwěrjatch rěči. Čitach, zo je Bóh jenož dobre stworił.

Jezus staja to, štož je po člowskim małe a njewažne, do srjedźišća swojeho předowanja lubosće. Wón tehodla hinak hódnoći: Štož je małe w člowskich wočach, je před Bohom wulke a wažne. Tehodla steji w Božim słowje: Čińće sebi zemju poddanu a knježće – ale z lubosću!

Sym so kručé rozsudzil, ptačkam a małym rybam w našej zahrodze domiznu dać, a tehodla kóčkam kručé zakazam, pola nas honić. Rady wam přeradžu, kak to činju. Mam wuspěch.

Džakuju so Bohu za stworjenja a stwórbu.

Pawoł Wirth

Garnizonowa cerkwja w Pódstupimje a Serby w EKBO

W pódzajtšnem želu Nimskeje jo jano 20 % luži z cłonkom cerkwje. Teke w bramborskej krajnej stolicy Pódstupimje njechóžje nježelu luže pó tysacach na mšu. We Łužycy njejo ten staw taki niski. To ma mjazy drugim teke tradiciske pšicy. Serbski farar Herbert Nowak (1916–2011) jo raz gronił, až wšuzi tam, žož se zgubijo serbstwo, za krotkim casom teke kšescijaństwo se zgubijo. Joli tomu tak jo, mógu wjasoty byś, dokulaž pšed krotkim su se luže mójeje rodneje jsy Dołgi (Dollgen) za to rozsužili, až kšě zasej oficialnje do serbskego sedleńskego ruma słušaś, tak ako dalšne tši jsy z tamnjeje wósady.

Ale ta wósada ma wěcej ako styri nimsko-serbske jsy. Dla póbrachujucych pjenjez za twari, zarědy a personal su se pšed lětami nĕgajšne pšes cerkwinskih jsov z wokolnymi jsami zgromažili na jadnu wósadu, kótaruž wobstarujotej jaden farar a jedna katechetka. Togodla njejo kuždu nježelu w kuždej cerkwi namša. Pšez to rosco njespokojnosť z cerkwiny wobstaranim. Chtož dla želowego městna w cuzbje njejo kuždy kónc tyženja doma, pšaša se, cogodla cerkwine danki zaplašijo, gaž wiži fararja jano hyšći na gódach, górejbranjach abo pši zakopowanjach. Nic jano w Dolnych Błotach žo wěcej turistow do cerkwjow nježli namšarjow.

Wósobinski kontakt jo nejważnjyšy dypk, cu-li intaktne wósadne struktury mšes. Naša krajna cerkwja pak njama dosć pjenjez za personal. Togodla njejo rĕdko, až farar wužywa wěcej želowego casa ducy na jsach ako šofer swójego awta nježli ako dušepastyř. Weto se rozsužijo wěštna wósadnikow wósadow Ewangelskeje cerkwje Barliń-Bramborska-šlasyńska Górna Łužyca (EKBO) cesto za to, lubjej staru cerkwju

renowĕrowaś daś nježli wukubłane luže za słužbu we wósaže pšistajis.

Južo israelski kral Dabit pšed tši tysac lětami jo měř přĕdk, Bogu dom natwariś. Ale Bog jogo pšaša: „Coš mě dom natwariś, aby ja w nim bydlił? ... Som ja w casu, žož ja jano kuli ze wšyknymi žiśimi Israela chóžjach, žednje niži ... gronił: Cogodla wy mě njetwarišo žeden cedrowy dom?“ (2. knigly Samuela 7) A dalej groni Bog, až Dabitowy syn bužo raz dom twariś, žož luže budu chwaliś Bóže mě. Móžomy z tych słowow za nas wucytaś, až Bogoju su statki w mjenju Bogu wažnjyšje ako Bóže domy.

Ze stawiznow by mókali bóžko wuknuś, až su luže wšykných casow a dobow pšeccej zasej znjewužywali Bóže domy za swóju propagandu. Cesto su fararje a dalšne duchowne z prjatkarnjow žognowali broni abo diktatory. Pšikład jo „Hof- und Garnisonkirche zu Potsdam“. Ako twar pšuskego baroka jo dał kral Fryco Wylem I., teke „kral wójakow“ pomjenjony, ju wót lĕta 1730 až do 1735 za swóich swóžbnych a dwóřjane natwariś. Wón a jogo syn Fryco II. Wjeliki stej namakatej tam teke swóju row. Južo pšeccej jo była Garnizonowa cerkwja symbol pšuskich tradicijow. K tym słušatej teke bĕg pšez šwikarsku gasu (Spießbrutenlauf) za wójakow, kenž njejsu byli wuškam póslužbne, abo zakaz serbskeje rĕcy w šulach a cerkwjach. Wósebne tšojenje jo było wótwrjenje sejma Nimskego rajcha dnja 21. měřca 1933 w tej cerkwi. How stej se pódatej rajchowoy kanclar Adolf Hitler a rajchowoy prezident Paul von Hindenburg ruku a stej z tym wobtwaržitej móc fašistow w Nimskej. Pó wójnje jo wužywała pódstupimska wósada bejnje rozpadany torm Garnizonoweje

cerkwje ako kapalu. Tencas jo był wšuzi w Nimskej brach na cerkwjach. Ale dokulaž njejo kšĕlo knĕžarstwo socialistiskeje Nimskeje demokratiskeje republiki (NDR) oficialnje pšuske tradicije woplĕwaś, njejo za mnjo žeden žiw, až njejo było zwólniwe, do teje we wójnje mócnje wobškóžoneje cerkwje inwestĕrowaś a jo ju dało we wobłuku pšetwarjenja centruma Pódstupima w lĕše 1968 wótrywaś.

Towaristwo z Iserlohna w Nordrhein-Westfalskej jo wabiło wót lĕta 1991 bžez wuspĕcha za zasejnatwar Garnizonoweje cerkwje. Akle wót lĕta 2008 se staratej jadno pódstupimske towaristwo a jedna załožba wó nowotwar togo chroma. Kaž se zda, tenraz z wuspĕchom, dokulaž zagronity zwĕzkowego knĕžarstwa za kulturu a medije jo w lĕše 2013 Garnizonowu cerkwju zastopnjował ako narodnje wuznamny kulturny pomnik.

Lubše luže, brjazyńska cerkwja blisko Chósebuza ma freski z nejstaršym pógłĕdom serbskich gercow a nichten njewĕ, kak to mólartwo wuchowaś, dokulaž za to póbrachuju pjenjeze. Ale cerkwja w krajnej stolicy, kótaruž donĕnta razka murje južo njama, jo narodny pomnik! Se wĕ, joli cerkwja raz stoj, dej se tam teke zadomiś městno žĕla za mĕř a wujadnanja. Tych pak mamy w kraju južo wjele, žož lĕbda nĕchten chóžji.

Wjĕrašk togo wužywanja pjenjez za pomniki militaristiskeje tradicije město za cerkwicu abo za wósadny personal jo za mnjo wobzamknjeje našeje krajneje synody wót lĕtosnego 9. jatšownika. Synodale su wobzamknuli, až EKBO dawa za zasejnatwarjenje Garnizonoweje cerkwje 3,25 milionow eurow bžezdańskego kredita. Ten kredit dej Spĕchowańske towaristwo za zasejnatwarjenje Garnizonoweje cerkwje slĕdk plaśis ze zastupa do cerkwje a pšedawanja souvenirow. Pó licbach ekspertow by kuždy woglĕdař za to wudał sydom eurow. To groni, až musy jano 433 333 luži zastup zaplaśis, a južo jo kredit wótplaśony. Ale hyšći njejsu razka zachopili z tym, cerkwiny torm natwariś, dokulaž póbrachuju k tomu hyšći wósym milionow eurow. Ten torm bužo 26,1 milion eurow plaśis. A dokulaž wĕmy, kak to w Nimskej z financami za wjelike projekty wuglĕda (lĕtanišco BER, Łužyska jazorina, hamburgska filharmonija, stuttgartske dwóřnišco ...), cu se na tom městnje synodalam wužĕkowaś. W EKBO mamy žĕń a mjenjej pšistajonych za žĕlo z mložinu, serbski powĕdajucu katechetku njamamy žednu, ale skóro zmĕjomy w krajnej stolicy Pódstupimje zasej staro-nowu cerkwju k spomnjejeju na rĕdny stary cas. Ta tyjo zawĕšće tym ewangelskim lužam w Bramborskej, Barlinju a Łužycy wĕcej ako dalšna serbska fararka.

Bernd Pittkunings

Carl Hasenpflug, Garnizonowa cerkwja w Pódstupimje, 1827

Repro: Wikipedia

Wopomnjenski kamjeń za Zejlerja w Rakecach

Zo běše Handrij Zejler wusahowaca wosobina serbskeho narodneho wozrodźenja, njetreba so wulce rozklásc. Je potajkim normalne, zo na tajku wosobinu wšelake pomniki dopominaja. Na přikład maja w Słonej Boršci nahladny pomnik Zejlerja. Słona Boršč je wšak jeho ródna wjes.

Tež we Łazu steji na kromje nawsy nje-daloko cyrkwyje a fary dostojny pomnik Zejlerja. Nimo teho namakaš na Łazowskim pohrjebnišću Zejlerjowy row. Přidatnje česćuja jeho we Łazu přez skutkowanje spěchowanskeho towarstwa zetkanišća Domu Zejlerja a Smolerja. Je zrozumliwe, zo we Łazu tak wobšěrnje na Zejlerja spominaja, wšako je wón tam najwjetši džěl swjeho žiwjenja jako farar skutkował.

Jako pak zhonich, zo maja Rakecy tež mały pomnik Zejlerja, běch trochu překwapjeny. Wo někajkich wosebitych zwiskach Zejlerja do Rakec wšak njeje ničo znate. Štó je tutón pomnik, kotryž wšak je wopravdže jenož wopomnjenski kamjeń, w zahrodze něhdyšeho zarjada rybarskeho předewzaća stajil a čehodla je to činił?

Blisko zarjada rybarskeho předewzaća je tež Rakečanski gmejnski zarjad. Twarjenje, w kotrymž je džensa gmejnski zarjad zaměstnjeny, běše něhdy šula. W NDR-skim času skutkowaše w šuli pioněrska organizacija. W Rakecach měješe tuta mjeno Zejlerja. Tehodla staji so kamjeń před nimale 65 lětami w bliskosci šule. Běše wěsće dobra ideja, zo měješe Zejler šulerjam a pioněram z přikładom byc, kaž na-

pis na kamjenju přeradza. W přních lětach přewjedowachu pioněrojo při kamjenju druhdy apele, rozprawjajaj něhdyša wučerka knjeni Wukašowa a něhdyši wu-

Kamjeń za Zejlerja na swjim nětčišim městnje na kromje noweho swjedzenišća mjez Kubłowej a Dwórnišćowej dróhu

čer knjez Kappler. Pozdžišo so apele wjac njewotměwachu a ludžo džeń a bóle na kamjeń pozabychu.

Kónc zašeho lěta jewjachu so starosće, zo móht so kamjeń w zwisku z planowanym nowotwarom wulkeje kupnicy zhubi-

Ale hobbyjowy historikar knjez Grabow a něhdyši wjesnjanosta knjez Paška staj so mjeztym wo to postarajoj, zo so kamjeń lětsa w januaru na nowe městno w blisko-

Wopomnjenski kamjeń za Zejlerja na swjim starym městnje napřeće bywšej Rakečanskej šuli

Foće: G. Holder

sci gmejnskeje knihownje přestaji.

Na nowym městnje je kamjeń nětko wěsće a derje postajeny. Bohužel pak je městno chětro wotležane. Snano dyrbymy hišće raz wo městnje bóle w srjedzišću wsy přemy-slować.

Günter Holder

Elegiske a pryzlojte basnje w jednej zběrce

Tole je naležne doporučenje za nowu knihu Kita Lorenca. Basnik je ju mjenował „Zymny kut“. W njej je wozjewjene přez 80 nowych basnjow, k tomu džesać přeložkow českeje poezije Kyrkonošow.

Zběrku zahaja basnje, kiž na džiwotworne wašnje žiwjenski wotrězk staroby wotblyščuja – čelne čezje, wróćozhladowanje a zhladowanje dopředka, hdžež wujewi so časnosć zemskeho byća. Basnje su mišterske. Kak nam basnik z krótkimi wjeršemi a poetiskimi wobrazami són džěcatstwa, dopomnjeće na staršeju, zhubjenu krajinu abo nadych přichoda moluje, to njehodži so tule wopisac, to dyrbiš prosće sam čitać. Mysle su často spjate do kručiteje basniskeje formy, słowosklad je njewšednje šeroki. Basnje su styskne, elegi-

ske, kaž „dołhi, rudžacy spěw“, ale ženje njesu patetiske. Zmužiće da basnik čitarja do hłubin swjich mysłow zhladować, kotrež by kóždy druhi we sebi wobchowal. Jako pak by jemu to přewjele było, zatwari hdys a hdys šćipnjencsko ironije, mojedla tež sebjeronije, „tajke činki čanki“, doniž njeje čitar nadobo w dalšim džělu zběrki. Chutnosć popušćuje, lóšt sej hrać so předrěje. Basnik hraje sej z pismikami a słowami, serbskimi spěwami, rymami a rymowanjom, z basnjenjom a basnikami – „basni so wšudže“. Čitarja strowja Zejler a Čišinski, Lajner a Libš, Michał Nawka a Mina Witkojc, Delnjoserbaj Měto a Mato (w knize stej dvě delnjoserbske basni). Za hłubšim zmyslom pytać njeje trjeba. Žort, pry-

zlojtosć a fantazija so basnikej kaž nimoducy wužórła a směmy so nad nimi wjeselić. To je tola wulkotne!

W poslednim džělu zběrki přizemimy potom w Kyrkonošach. Džesać českich basnikow wopisuje počasy a přirodu, wicher a njewjedro, slónčny skłon a blěde swětło, a wosrjedź wšeho čłowjek. Kaž z tučelu wjazaja so přeložene basnje z tymi basnika w přním džělu a skulojca zběrku. Ma so wuzběhnyć, zo je serbska řeč po cyłej knize wurjadna. Basnik swjoe rjemjesto wobkneži. Ženje nimaš začišć, zo je sej řečny wobrot z gwałtom z němčiny do serbsčiny přeložic dyrbjał. Kita Lorencowe nazhonjenja a jeho trajna zaběra z basnjenjom wunjesechu zběrku, kotruž wšitkim młodym a staršim přecelam serbskeje literatury doporučam.

Marka Maćijowa

Zběrka „Zymny kut“ wot Kita Lorenca je w Smolerjec kniharni na předań. 16,90 eurow ISBN 978-3-7420-2372-8

Swjedžen w Chrjebi

Lětsa je so wosadny swjedžen w Chrjebi, kotryž wotmě so njedzelu, 19. junija, wěnował serbskim stawiznam. Příklad za to běše, zo su před měsacami při přetwarje domu we wsi namakali narowny kamjeń maćerje znateho molerja Hendricha Božidara Wjele, Rahel Dorothea Wehle, z lěta 1823. Kamjeń bě so wužiwał jako džěl kamjentnych schodow. Kamjenječasur Henning Marx z Chrjebje je jón restawrował a znowa postajil při wonkownej muri cyrkwe. Na kemšach su wobnowjony pomnik poswjećili a wosadze zaso přepodali.

W swojim předowanju je wosadny farar Matthias Hanke mjez druhim na to skedźbnil, zo Bóh wěcnje na nas myslí, ale lědma něchtó je po generacijach hišće w pomjatu ludźi. K temu je wosadna wustupila jako Rahel Dorothea Wehle, kotraž bě byla mandželska Chrjebjanskeho fararja Wjele, a wosadny je so předstajil jako farar Friedrich Selle. Selle je był Němc, kotryž je pochadzał z Rujanow a so kónc 19. lětsotka stał z fararjom w tehdy hišće serbskej Chrjebi. Z lubosće k swojim wosadnym je serbsce nawuknył a w lěće 1891 založil časopis Pomhaj Bóh.

Po kemšach su so wosadni zetkali na kofej a tykanc a džěci na hrajkanje a zabawu. Wo hudźbu postarachu so dujerjo z Chrjebje a Klětno. Jako zakóncenje wosadneho swjedženja wotmě so koncert ze serbskim pěsnjerjom Berndom Pittkuningsom, kotryž bě hižo na Božej službje serbski podžěl na so wzał. **Bernd Pittkunings**

Knihaznowa wuša

Knihaznowa w serbskich wupućowarjach „K brjoham nadźije“ wot Trudle Malinkoweje njeje so jenož w Němskej, ale tež w Awstralskej a w USA derje předawała. To zaleži na tym, zo je studija derje napisana a zo je we woběmaj krajomaj potomnikow wupućowarjow z Łužicy, kotřiž so za swój pochad zajimuju.

Concordia University Press w Austinje, nakładnistwowo wotdžěl jeničkeje uniwersity, kotraž bu hłownje wot Serbow založena, bě jendželski přeložk knihi w lěće 2009 pod titulom „Shores of Hope“ wozjewila. Mjez tym je knihaznowa wupředata, tak zo je so lětsa nalěto znowa čisćala. Přeložk do jendželsčiny a wobaj čisćej spěchowaje towarstwo Texas Wendish Heritage Society w Serbinje.

Knihaznowa skicuje nazorne wopisanje wupućowanja Serbow do Texasa kaž tež wuwica serbskeje kolonije w Lee County. Druhe knihi a přinoški, kotrež k tutej tematice předleža, zaběrjaja so ze wšelakimi aspektami wupućowanja abo z jednotlivymi wosobinami kaž z Janom Kilianom. „Shores of Hope“ pak je swojeho solidneho wědomostneho zakłada dla najlěpše žórło mjez studijemi wo serbskim wupućowanju, kotrež móžeš tuchwilu dóstać. **David Zersen**

Žadny jubilej – 65 lět w mandželstwie

Jenož jara zřědko dožiwitaj mandželskaj tak mjenowany železny kwas, kotryž swjeći so 65 lět po zmandželenju. Latkec mandželskaj z Přiwćic móžeš taj jón w juliju woswjećić. 8. julija 1951 bě jeju farar Pawoł Albert w Malešanskej cyrkwi wěrował. Njewjesta Marja rodź. Běrkec pochadžeše z ratarstwa w Plusnikecach, nawoženja Kurt Latka bě ratar w Přiwćicach. Štyri džěci so jimaj narodźichu. 1960 dyrbjachu swójski statok z džělom na produrustwje zaměnić. Kurt Latka džělaše nětko jako brigaděr za plahowanje zeleniny. Zastupowaše přez 22 lět ewangelskich Serbow w Sakskej krajnej synodze, hdžež sej přez swoje měrne a wěcowne wašnje mnoho

sympatijow zdoby. Latkec mandželskaj wobdžěl taj so prawidlownje na serbskich kemšach w Poršicach a w Budyšinku, ale tež na cyrkwinskih dnjach, na busowych wulětach a druhich zarjadowanjach ewangelskich Serbow. Bjez wulkeho zasadženja Kurta Latki njeby tež Budyšinski Boží dom w tak rjanym stawje był, kaž jón nětko ma. Mandželskaj wjeselitaj so na wosom wnučkach a pjeć prawnučkach.

Marja a Kurt Latkec staj žiwy příklad za to, zo leži nad křesćanskim mandželstwom wosebite žohnowanje. Chorosće a tamne čerpjenja tu běchu, ale přez Božu hnadu staj wšitko derje přetrałoj. Bóh wjedź jeju dale a wón njech žohnuje cytu swójbu. **J. Malink**

Jubelskimaj mandželskimaj Mari a Kurtej Latkecom w Přiwćicach wupřa Serbski superintendent Jan Malink bohate Bože žohnowanje k železnemu kwasaj. Foto: M. Bulank

„Tyca – Spiwarske za młodych luži“ hujsli

Pěs lět pó zachopjenju žělabnosći projekto-weje kupki su hujsli spiwarske za młodych luži „Tyca“. Pód temami „Chwalba a žěk, Pšosba, Namša, Suseži, Žer a lěto, Gódy a jatšy“ jo w nich z notami zestajonych 75 spiwanjow. Zwětšego su spiwanja nowe pšestajenja z nimskego, ale pšewzeli su se tež někotare kjarliže za husoke cerkwine case ako jatšy a gódy z dolnoserbskich spiwarskich (2007). Dodane su někotare teksty pód temu „Zakłady wěry“ (na ps. Žaseš Bóžych kaznjow), gronka a psimkowa tabela za gitaru.

W maju 2011 su se zmakali Bernd Pittkunings, Ingolf Ksenka a Christiana Piniekowa předny raz, aby huwjali a zestajili spiwarske za spiwami-kjarližami nowšego casa, kenž su žinsa psisamem juž klasikarje cerkwinego žywjenja. Jich žělo jo bylo zwětšego cesnoamtske. Pši hu-zwólwanju su psipomogali tež młodostne

z Dolnoserbskego gymnaziuma w měsće a tamnejša ceptarka nabóžniny, Beata Höppnerowa. W slědnem lěše stej pón pšewzelej Werner Měškank lektorat a Matthias Kießling hugótowanje. Knigły hudala a financěrowala jo Serbska psirada pši EKBO. Hujsli su w Barlinskem cerkwine nakładnistwje „Wichern“ pód koordinaciju Constanze Grimm.

Na „Serbskem swěženju“ w Jansojcach 21. awgusta toš togo lěta, na namšy, zeger 9.30, a na jawišću wu Młynkojc, zeger 16.15, pšepódaju a pšedstajuju spiwarske zjawnosći. Tamkor budu teke předny raz za šćitnu płašiznu 10 eurow na pšedaň. Bog ten Kněz jo pšewóžował radosne a žurne žělo nad kniglickami, daš pšewóžuju jogo gnada tež wšykných luži, kenž budu spiwarske hužywaš!

Christiana Piniekowa

Wopomnišćo za serbskeho prjedownika w Texasu

Pódlanske foto pokazuje narowne wopomnišćo na kěrchowje Fairview Cemetery w Sagerton, Texas. Pomnik smój – mój bratr a ja – zhotowiłoj za naju serbskeho prjedownika Mateja Knježka, kotryž je 1877 ze swojey swójbju z Běleje Wody w pruskej Hornjej Łužicy wupućował do Texasa. Kaž najwjace wupućowarjow njemějachu wjele wjace sobu hač drastu na swojim čěle. Dóněžechu najprjedy do serbskeho sydlišća Serbina a bydlachu potom wěsty čas we Williamson County. 1904–05 skónčnje přesydlachu so dale na sewjer Texasa do nowozaloženého města Sagerton w Haskell County, hdžež so tehdy železniske čary wutwarjachu a so kraj tunjo předawaše. Row Mateja Knježka njebě mi wjace znaty, doniž mi přiwuzny, Norman Kneschk, městno njepokaza. Při ryću džerow za žerdže pomnika namakach jenički cyhel, kiž služeše jako jeho narowny pomnik – pokazka to na nuzu a chudobu, pod kotrejž su moji prjedownicy čerpjeli.

Wopomnišćo je natwarjene z meskitoweho a cedroweho drjewa z našeho stotaka. Farmowy dom bě mój džěd Emil Wolsch, wnuk Mateja Knježka, hromadze stwaril z předchadzacich twarjenjow, po tym zo bě so z wojskeje služby w Přenjeji swětowej wójnje domoj wrócił. Kamjenje na zemi wokoło kolikow pochadžeja tohorunja z domjaceje farmy, kotraž leži při brjohu řeki Double Mountain Fork Brazos River blisko Neu Brandenburg (Old Glory) w Stonewall County. Kěrchow Fairview Cemetery – tak mjenowany, dokelž maš z nje-

Autor Eddie Wolsch při wopomnišću za swojeho serbskeho prjedownika Mateja Knježka, kotryž bě w léce 1877 ze swojey swójbju z Běleje Wody do Ameriki wupućował a 1909 w Sagerton, Texas, zemřel

Foto: K. Gilbreath

ho daloki wuhlad – je něhdže tři mile wot Glory zdaleny. Přeni sydlerjo w tutej kónčinje běchu předewšěm Němcy z wokrjesa Washington County. Nan Emila Wolscha, August Wolsch, je hromadze ze swójbju Mateja Knježka wupućował a so pozdžišo z jeho džowku Augustu Knježkec woženil. Mandželskaj August a Augusta Wolschec staj pódlu Mateja Knježka pochowanaj.

Wulka tafla pomnika je na woběmaj stronomaj popisana. Na přednjeje stronje

steji w němskej řeči: „Hier ruht in Frieden / Jan Matej Knježka / Johann Matthaeus Kneschke / John Matthew Kneschk / geboren am 5. März 1833 in Weisswasser, Preussen / gestorben am 9. Januar 1909 in Sagerton, TX“. Na zadnjeje stronje tafla steji pod podacóm bibliskich městnow „Deut. 1:6–8, 11:8–9; Genesis 46:1–5; Hebrews 11:9,13,16; Numbers 33:8“ samsny tekst w jendželšćinje, hornjoserbsćinje a němćinje: „Bóh Knjez praji: Dži nětko hač k wulkej řeči. Njeboj so. Tak wuńdže Israel ze wšěmi swojimi potomnikami ... kiž so žedzachu za lěpšim krajom. A čehnjechu přez morjo do džiwjeho kraja. Dyrbiće mocy měč, sej kraj zdobyć, kotryž je Bóh wašim potomnikom dał. A Abraham zasydlil so jako cuznik do kraja a zemřel tam we wěrje.“

W napismje wužiwane bibliske městna zwuraznjeja strach Mateja Knježka, kotryž bě ze swojey swójbju bjez wobsydstwa a rěčnych znajomoscow domiznu wupućil a so přez ocean do njeznateje cuzby podal. W swojey nowej domiznje je nazhonil njesmilny klima, w kotrymž horcota a suchota léca prawidlownje žně zničestej. Bjezdweła je wěra jeho skrućila, doniž njeběchu so wón, jeho swójbni a potomnicy na nowe wobstojnosće zwučili.

Jako Serb z Běleje Wody rěčeše Matej Knježk tamnišu narěč hornjoserbsćiny. Dr. Hync Rychtař, sorabist z Lipšćanskeje uniwersity, je mi podal prawopis jeho mjena a Trudla Malinkowa ze Serbskeho instituta w Budyšinje je přeložila teksty do němćiny a hornjoserbsćiny. Woběmaj so džakuju za pomoc při tutym předewzacu.

Eddie Wolsch
z jendželšćiny T.M.

100lětny jubilar w Texasu

Dnja 21. julija je knjez Hugo Matthijetz w Texasu woswjećil swoje 100. narodny. W kruhu swójbnych je při poměrnje dobrej strowoće móht žadny jubilej dožiwić. Předchadnikaj Huga Matthijetza, Matej Matijec (Matthäus Matthijetz) a Dorothea rodž. Rjelic (Rehle), staj 1853 z Košle pola Klětnoho z dalšimi Serbami na łódži „Reform“ do Texasa wupućowalaj. Tam bydleštaj spočatnje w New Ulmje a zasydlitaj so pozdžišo w Loebau blisko Serbina.

Jubilar bě z farmarjom a je džensa w hladarni žiwy. Wědomje wo serbskich korjenjach swójbje je so přez generacije dale dawalo. Syn a přichodna džowka jubilara, Raymond a Sandra Matthijetz, skutkujetaj čile sobu w serbskim towarstwie w Serbinje. Loni staj w domiznje swojich prjedownikow z trojorěčnymi kemšemi we Wukrančicach swój złoty kwas woswjećilaj.

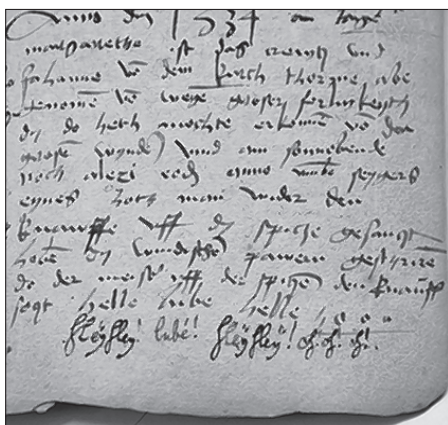
Bóh Knjez spožč serbskemu jubilaraj w Texasu nadal spokojny a žohnowany wječork žiwjenja. **Trudla Malinkowa**

Jubilar Hugo Matthijetz ze synom a přichodnej džowku, Raymondom a Sandru Matthijetz

Foto: priwatne

Powěsće

Njedawno w Budyšinje wotkryty najstarši dopokaz pisomneje hornjoserbsčiny z lěta 1534
Foto: R. Ledźbor

Budyšin. Při slědženjach w Budyskim tachantskim archiwje wotkry historikarka dr. Madlena Malinček najstaršu dotal znatu a wěsće datowanu hornjoserbsku frazu z lěta 1534. Frazu je wobstatk chronikaliskeho zapisa w „Annales Budissinenses“. Wopisuja so ponowjenske džěla při wěži Pětriskeje cyrkwy. Přitomni serbscy burja přiwołachu mistrjaj, kiž dyrbyše na wěžu zalězc, warnowace abo wobdźiwace „Helle lube helle, ho o o“ (Hlej, luby, hlej, ho ho ho).

Hodźij. 22. junija zetka so Hodzijska bjesada w bywšej šuli při nawsy. Serbski superintendent Jan Malink přednošowaše wo fararju Jaroměru Hendrichu Imišu, kiž bě wot 1859 do 1897 w Hodźiju skutkował. Přitomni čitachu a přeložichu datowe łopjeno z hlownymi stacijemi Imišoweho žiwjenja. Znosychu so tež wšelake anekdoty ze žiwjenja wuznamneho Hodzijskeho fararja.

Berlin. W předpolu klětušeho reformaciskeho jubileja wozjewja nowina cyrkwy EKBO die Kirche serial k temje „Reformation in Brandenburg“. W 27. džělu seriala, kotryž je wozjewjeny

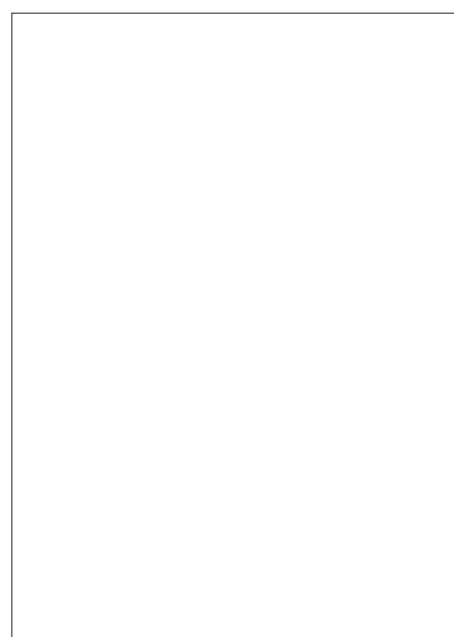
we wudaću z 3. julija, předstaji so wliw reformacije na Serbow w Delnjej Łužicy. Při tym wuzběhny so wosebje nastaje serbskeho pisomstwa, štož bě rozsudne za wutworjenje a wuchowanje serbskeje narodneje identity. Zdobom so na to pokaza, zo bě wulka wjetšina Serbow hač do 20. lěstotka ewangelskeje konfesije. Awtor přinoška je Andreas Stegmann, priwatny docent za cyrkwinske stawizny při Humboldtowej uniwersite w Berlinje.

Hučina. Ze swjedźenskeje Božej službu wopominachu njedźelu, 3. julija, 200lětno wobstaće nětčijeje Hućinjanskeje cyrkwy. Předchadźacy twar bě so w napoleonskich wójnach 1813 dospołnje zničič. Tři lěta pozdžišo, w nowembur 1816, su nowy Boži dom poswjećili. Jubilej wopominace kemše wotměchu so we wobłuku 14. wjesneho a hatneho swjedźenja w swjedźenskim stanje.

Hrodzišćo. Na swjedźenskich kemšach w Hrodzišćanskej cyrkwi buštaj njedźelu, 10. julija, Maria a Michael Ramsch do swojeho noweho zastojnstwa zapokazanaj. Farskaj mandželskaj, kotraž skutkowaštaj dotal w Steinigtwolmsdorfje, přewzaštaj wot 1. julija druhe a třeće farske městno w Hrodzišćanskej wulkowosadze. Maria Ramsch je hłownje zamowita za Wósporsku a Kotečansku wosadu, Michael Ramsch předewšěm za Poršisku a Budyšinsku. Mandželskaj bydlitaj na Poršiskej farje.

Wóslinck. Wot 1. julija skutkuje we Wóslincku farar Michael Nicolaus. Wón bě dotal z duchownym w Drježdžanach. Nimo Wóslincka ma wón tež susodnu wosadu w Hrabowej na starosci. Z jeho přichadom skónči so dołha wakancija farskeho městna we Wóslincku. Zapokazanje fararja Nicolausa bě njedźelu, 3. julija, we Wóslinčanskej cyrkwi.

Zly Komorow. Dwurěčne kemše swjećachu njedźelu, 31. julija, w Złokomorowskej Serbskej cyrkwi. Předowanje měješe farar n. w. Dieter Schütt. Po kemšach běchu wšitcy na kofej a serbsku bjesadu přeprašeni. Zhromadne spěwanje nawjedowaše farar Ingolf Kšenka z Janšoj.

protyku Předzenak, kotrež redaktor wosta hač do lěta 1888. W tutech 34 lětach nimale wšitke protykarke přinoški sam pisaše. Za swoje zaslužby so wospjet wuznamjenješe, Maćica Serbska pomjenowa jeho za swojeho čestneho sobustawa. Jako wuměnkaj přesydlil so do Budyšina. Tu 14. januara 1900 zemrě a bu z wulkej česću na Michalskim pohrjebnišću pochowany. Jeho row tam džensa wjac zdźeržany njeje.
T.M.

Přeprašujemy

W awgusće wysyła so ewangelske Nabožne słowo k dnjej w serbskim rozhłosu

- 07.08. 11. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. Malinck)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)
14.00 dwójorěčna namša w Złem Komorowje (farar n.w. D. Schütt)
- 08.08. pónđzela**
10.30 ekumeniski nyšpor ze Serbskej srjedźnej šulu w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (kanonik Scapan, sup. Malinck)
- 20.08. sobota**
13.00 swójbne pućowanje we Wuježku
17.00 nutrnosć na dworowym swjedźenju we Wuježku
- 21.08. 13. njedźela po Swjatej Trojicy**
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malinck)
14.00 wosadne popołdnje w Slepom (fararka Malinckowa)
- 04.09. 15. njedźela po Swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. Malinck)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Rummel)

Spominamy

Před 200 lětami, 4. awgusta 1816, narodži so farar **Robert Rjeda** jako syn fararja w Smělnjej. Wopyta wjerchowsku šulu w Mišnje a studowaše teologiju w Lipsku, hdžež bě sobustaw Serbskeho předarskeho towarstwa. Wot 1843 skutkowaše lětdžesatkaj jako farar w Hućinje a wot 1863 do 1890 jako farar w Barće. Nimo zastojnstwa zasadźowaše so čile za hospodarske wuwice a kubłanje wjesneho luda. 1844 založi sobu ratarske towarstwo w Klukšu. W Hućinje založi 1848 Serbske nawědzenske towarstwo a 1854 pčofarske towarstwo. 1856 iniciěrowaše we wsy přerju skótnu wustajeřicu w Serbach. Wjele lět bě předsyda Sakskeho hlowneho pčofarskeho towarstwa. 1847 slušeše k sobuzaložerjam Maćicy Serbskeje a 1855 založi serbsku

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawacelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamowita redaktorka: Trudla Malinckowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591 600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

Čiśc: Lessingowa čišćernja, Kamjenc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Kreissparkasse Bautzen
IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67
BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement plaći 8 eurow.